
MARIAS PLATS I POSTSYNODALA TIDER

Några funderingar kring Marias plats i postsynodala tider, alltså stiftssynoden, i vårt liv, i Kyrkan, här och nu, både på det yttre och det mer inre planet.

Den 9 maj 1996 hos Maridöttrarna i Vadstena (innan de ännu flyttat till Omberg)
Biskop Anders Arborelius ocd (före biskopsvigningen)

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

FÖREDRAG I

Marias uppgift är alltid att göra Jesus och hans budskap tydligare, att låta konturerna av honom bli ännu tydligare. Det tragiska är att många icke-katolska kristna tror att det är tvärtom, att Maria skymmer Jesus. Men så kan det inte vara. Guds Moder vill bara framhäva Jesus och ge oss honom på ett ännu tydligare och verksammare sätt. Maria tillför vår kristna tro en speciell accent, ton och atmosfär. Hennes mysterium är en del av det stora mysteriet.

Under Andra Vatikankonciliet fanns det ett ”parti” som ville få ett speciellt dokument om Maria och ett annat som ville infoga Maria i dokumentet om Kyrkan. Det blev den senare riktningen som vann. Hon fick inte något eget dokument, men det innebär inte ett bakslag för Marias vänner. Hennes storhet ligger i att hon vill stå i bakgrunden och ännu tydligare visa på sin Son, på mysteriet. Något liknande kan vi säga om både synoddokumentet och den nya Katekesen. Maria har inget eget kapitel, men hon finns med på flera ställen, framförallt i Katekesen. I synod-dokumentet är det lite magrare, men det får vi försöka fylla ut.

En dogmatisk intuition i Kyrkan är att Maria skall vara med, men att hon skall stå där hon vill stå: vid korsets fot. Hon är med lärjungarna i den övre salen. Hon är med i Kana. Men hon vill absolut inte stå i centrum, för hon inkarnerar i sig vad det är att vara den troende, att ta emot Jesus Kristus, att som *Lumen Gentium* säger gå trons pilgrimsfärd.

För att översätta detta till vår situation kan vi säga att Maria hjälper oss på vägen till Emmaus och till Jerusalem, som är temat för synodprocessen. Man började med vägen till Emmaus. Under första synodveckan stod en demonstrant utanför kyrkan och sade att det inte är till Emmaus utan till Jerusalem och Rom vägen går. Det verkar som om han fick rätt, för nästa dokument talar om Jerusalem.

Maria hjälper oss att konkret, mänskligt illustrerat se, vad det är att gå denna väg, trons pilgrimsväg här och nu. Alla de rubriker och kapitel som synodtexten talar om blir illustrerade och mer levande för oss genom Maria. Hennes stora uppgift i kristendomen är att göra tron,

göra Gud konkret närvarande. Vi behöver bara tänka på hennes främsta uppgift i frälsningsmysteriet: att vara Guds Moder.

”Maria hjälper oss att se hur Gud på ett helt konkret och realistiskt sätt blir närvarande i vårt liv och hur vi kan ta emot honom. Det måste illustreras från början vad det är att ta emot Gud, att tro på honom, att förvandlas av honom. Marias uppgift är egentligen vår också. Men hon får utfylla den på ett mer eminent sätt”.

Dessa inledande rader ur synoddokumentet illustrerar egentligen hela det komplex av olika kapitel som man tog upp. Den katolska identiteten finner vi i Maria. Hon, som villigt tog emot och födde Ordet, är Kyrkans urbild. Ofta ställs frågan om vem och vad Kyrkan är. Är det hon eller den? Mellan dessa två pronomina finns en avgrund. Är Kyrkan en moder eller en organisation? Naturligtvis finns båda motiven med i Kyrkans mysterium, men vad är djupet och hjärtat i Kyrkan? Är det en organisation vi kastar oss i armarna på eller är det en moder? För de flesta är det moderliga elementet det viktiga. Maria utgör ofta det sista bandet till Kyrkan, även för de människor som lever i Kyrkans utmarker.

Även de som har försvunnit från Kyrkan kan ha en nostalgisk hemlängtan till Kyrkan och till Maria. Det har stått i pressen att Cordelia Edvardsson har intervjuat fru Arafat. I bägge fallen rör det sig om ex-katoliker. Cordelia Edvardsson var uppfostrad som from katolik i Hitlers Berlin. Hon hade dock tre fjärdedelar judiskt blod och kom i koncentrationsläger. Men där bevarade hon sin katolska tro, märkligt nog. Hon kom så till Sverige och gick så småningom över till kanske inte så mycket den judiska tron men det judiska folket. Hon lämnade den Katolska Kyrkan för att bli judinna.

Fru Arafat kom från en katolsk familj på Västbanken, men i och med sitt giftermål med Arafat gick hon över till islam. I intervjun kom det fram att det hos bägge fanns kvar en bindning till Maria. Fru Arafat berättade att när hon kom till en ny plats besökte hon kyrkor och tände ljus för Maria. Fru Edvardsson sade att hon var rörd till tårar när hon tänkte på Maria.

Hos båda fanns någonting kvar. Kanske det är det som en gång segrar. Vi ser att många av dem som har lämnat Kyrkan ändå inte helt har lämnat. Det kan finnas något som får dem att komma tillbaka. Många romer, som ursprungligen ofta var katoliker, har gått över till pingstkyrkan eller något annat samfund. Men en del av dem sade, att det helt enkelt inte gick, för Maria höll dem kvar.

Maria inkarnerar vad den Katolska Kyrkan är. Kyrkans identitet ligger inte bara i ett begrepp, en organisation, en ideologi eller en aldrig så vackert formulerad tro, utan det är ofta ett personligt mysterium. De som ändå blir kvar i Kyrkan, trots en massiv påverkan från olika håll, känner ofta igen en mor i Kyrkan, det kvinnliga, det moderliga, det mariala.

I synen på Kyrkan, i synen på Maria finns den parallellism som vi ser så tydligt i den klassiska mystiken, brudmystiken. I bruden känner vi igen Kyrkan, Maria och oss själva. Alla är vi kallade till detta djupa Kristusförhållande. Vår katolska identitet ligger i kärlekens dialog med Kristus. Den illustreras både i Kyrkan och i gemenskapen, som har sin urbild i Maria och

får sin fortsättning i oss, det man kallar enhet i mångfald. Bruden är *en* liksom hennes Herre är *en* – ett dop, en tro, en kärlek, säger Paulus – men ändå är vi många och olika.

I det första kapitlet betonar man mer den sociologiska aspekten, när det talas om den katolska identiteten. Men vi kan fylla ut med den mystiska, marianska aspekten, för den är mycket starkare än den sociologiska. En av de faror, som synoden inte helt lyckades undgå, är byråkratsjukan, utredningshysteriet. Så fort man ser något som är svagt och fattas, säger man, att man skall göra en utredning och lösa allt. Därmed vill jag inte kritisera att man tillsätter en utredning om t.ex. förhållandet mellan de svenska församlingarna och de nationella grupperna.

Men vi måste inse att den katolska identiteten ligger djupare. Den ligger i den mystiska, marianska karaktär som Kyrkan har. Ingen blir kvar i Kyrkan bara för att man gör en fin utredning. De som ändå blir kvar, trots att så många andra inflytanden gör sig gällande, blir kvar mycket beroende på att de i Kyrkan känner igen Maria, en moder och inte bara en opersonlig organisation som kan fungera alldeles utmärkt. Lyckligtvis är det inte så i vårt stift!

Om vi känner igen vår katolska identitet i Marias Kristus-förbundenhet, anar vi något om det djupa mysteriet. Då får vi del av det kristna livets källor, för Maria visar oss vad det är att ta emot Guds ord och förvandlas av det. Källorna är i första hand Ordet och Sakramenten. Kristus har öppnat Guds hjärta för oss och vi får ta emot det med Marias hjärta. Hela Kyrkan får med Maria ta emot Guds Ord och förvandlas av det. Hela vårt kristna liv går ut på att ta emot och förvandlas. Vi får betona den passiva aspekten. Det handlar inte i första hand om att vi gör en massa saker, producerar och presterar utan att vi tar emot och låter Guds Ord och nåd komma in i vårt hjärta och förvandla oss. Det gör vi med hela Kyrkan. Vi ger ett svar på Guds tilltal. Kyrkan skall bara ge vidare det hon får av Gud.

Då kommer vi till den tredje rubriken: att vittna om tron. För att vittna om tron måste vi förvandlas av den, ta emot den och låta den omforma oss, så att vi blir förvandlade av den. Det är egentligen bara de heliga som kan vittna. Annars kan det bli motvittnesbörd. Den evangelisation som påven väntar sig av Kyrkan är i första hand att man låter sig förvandlas av Guds nåd med Maria. Annars hjälper inga påkostade reklamkampanjer. Man anar till och med i världen att det är något konstigt när man gör reklam för Jesus på samma sätt som man gör reklam för bilmärken och tuggummimärken. Det stämmer inte riktigt att använda världens metoder och medel. I olika kyrkliga sammanhang har man mycket diskuterat i vilken grad vi kan använda reklam och massmedia för att föra ut budskapet. Risker är att man får ”elektroniska kyrkor” som helt blir präglade av mediets egenart. Här måste man alltid vara försiktig. Även om kampanjerna pekar på att många blir frälsta, blir de ändå inte förvandlade av nåden helt och fullt bara genom kampanjerna.

Ändå är vi förpliktade att söka ett sätt att evangelisera och vittna om tron. Det är inte helt lätt, men egentligen är det lättare än vi tror. När någon förvandlas smittar det genast, men i vardagen är det inte helt lätt att låta sig förvandlas. Det är enkelt, men vi är inte enkla. Ändå är det möjligt att vittna om tron också under vägen. Kyrkan kan genom oss, även om vi inte är fullfjädrat förvandlade, förmedla evangeliet. Här kan Maria ge oss hopp på pilgrimsfärden.

Hur kan vi då vittna? Här skulle jag först vilja citera Henri Nouwen (1932-1996) som säger: ”Det finns troligen inte något ord som bättre sammanfattar vår tids lidanden än hemlöshet”. Varför blir människor kristna och katoliker? Ofta uttrycker de att Kyrkan är deras hem. Där känner de sig hemma. Det kan man förstå i lite olika bemärkelser. Vi blir kristna, eftersom vi tror att den kristna tron är Guds sanning. Men många känner lite bävan för att ta de stora orden i sin mun. De säger att i Kyrkan känner de sig hemma. Där har de funnit ett hem. Det kan tolkas felaktigt som bara en känsloupplevelse, men för de flesta ligger det djupare. I en kall värld finner de något av den moderliga värme, det hem, som behöver en mor och som Kyrkan kan bli.

Om det synodala arbetet och synodprocessen skall bära frukt, hänger det mycket på att fler och fler människor kan förmedla att Kyrkan är det hem, där vi möter Guds sanning och förvandlas av den, där Marias moderliga värme och kärlek är en naturlig verklighet, där det finns ett hjärta. Heliga Hjärtas Kloster kan ge människor det de ofta saknar, ett hem, en gemenskap. Även om människor inte från början har förstått hela fullheten, talar ord som hem, gemenskap och hjärta om både Kyrkan och Treenigheten. Det gäller att hjälpa människor på vägen till en fullare hemkänsla, att inse vidden av den.

Hemlösheten, modlösheten och moderlösheten pekar vår tids stora behov. Kyrkan måste, även om hon har sina rötter i evigheten, alltid ta hänsyn till tidens behov. Det ser vi speciellt i olika former av ordensliv som erbjuder tecken på Guds barmhärtighet svarande mot tidens nöd. Många människor söker ett andligt hem. Det ligger i Kyrkans mission att erbjuda det, samtidigt som vi måste vara medvetna om att vissa människor kommer till kloster för att bli omhändertagna, ompysslade och få värme. Det finns ibland ett visst överdrivet krav på att bli ompysslad och finna ett andligt hem, att vara ett vårdpaket och inte en kämpande soldat i Kristi Kyrka. I urkyrkan var det kampen, stridsmannen som var idealet. I vår tid är det ofta vårdpaketet. Man skall liksom rullas in på en bår och sedan omplåstras, ”teraperiseras”, helas. Det gäller att hitta en jämvikt.

Vi kan inte helt avskryta talet om denna önskan att kunna känna sig hemma i Kyrkan, även om vi kanske hellre skulle önska ett lite stramare uttryck, där man säger att man har funnit sanningen i Kyrkan. Men vi vet att inte minst i Sverige har många en viss blyghet att ta de stora orden i munnen. Man är rädd för det högtidliga och pompösa. Ändå måste vi hjälpa människor att förstå att vi känner oss hemma i Kyrkan, just eftersom Guds sanning där bevaras på ett enastående sätt. Vi kan inte hamna på avvägar om vi följer hennes röst.

Men Guds sanning måste förmedlas på Marias moderliga sätt. Annars blir det lätt en auktoritetskonflikt, som vi lyckligtvis är ganska förskonade från i vårt stift men som man ser så tydligt i andra västeuropeiska länder. Man upplever där inte Kyrkan som ett hem utan som en mycket manlig och manhaftig organisation.

Ett av de mest tragiska fenomenen i nutidshistorien är att man inte känner igen Marias moderliga värme i Kyrkans konkreta verklighet. Det kan ha att göra med kvinnorörelsen eller, för att gå ännu djupare, den individualism som blir mer och mer framträdande i Väst. Familjen träder tillbaka och individen står i centrum. Ensamhushållen ökar. Men kan ett ensamhushåll vara ett hem? Det kan det naturligtvis, men då måste det finnas plats för Maria,

vilket det ofta inte finns i ensamhushållen och i den individualistiska världen. Därav kommer längtan efter gemenskap, efter ett hem. Man söker det nästan hysteriskt och kastar sig in i det ena olycksaliga relationsmönstret efter det andra.

Då kommer vi in på en ganska träffande rubrik: ensam och tillsammans. Ensamheten är också en nåd i kristendomen, men för de flesta är ensamheten något svårt. Därför gäller det att hjälpa människor att upptäcka att ensamheten alltid är en tvåsamhet, en gemenskap med Gud. *Solitudo* är ett begrepp i patristiken och den monastiska litteraturen och handlar om att vara ensam med den Ensamme, att söka sig ut i ensamheten för att finna Gud på ett djupare sätt. Samtidigt går ensamheten alltid samman med en gemenskap, Kyrkans gemenskap. Även den som lever ensam tillhör hemmet, Kyrkans hem, Marias hem. Det måste bli tydligt att detta är den grundläggande gemenskapen.

Inom detta kapitel betonas också sexualitetens betydelse. Här saknas, som någon sade på synoden, en mer positiv syn på kyskheten och vad den innebär. Faran är att man mer tar över världens sätt att resonera, att man glömmer bort att kyskheten är en del av evangeliet som vi måste förkunna, även om det är svårt i vår tid. Men kanske det börjar bli en slags övermättad på sexualitet som gör att kyskheten blir ett modeord om några år. Man kan till och med stöta på barn och ungdomar i den mest nyfikna åldern som har blivit övermättade, tröttnat och blivit blasé. De säger att de har hört det här så mycket och de vill ha något annat. Vi får akta oss för att glömma bort att kyskheten tillhör det vi måste proklamera på gator och torg, den integrerade sexualitet som alltid förbinder oss främst med Gud. Det tillhör också evangelisationsuppdraget att hjälpa människor att upptäcka den dimensionen. Även om det inte alltid är lätt att hitta ett språk för att föra ut detta budskap, kan det vara något för en klostergemenskap att tänka på.

Detta var det mest konfliktbemängda av synodens kapitel. Man blev fast där. Någon sade att risken var att det blev ett enfrågeformulär, som tog upp de frånskildas situation. Man undrar mycket varför det var just detta. Förhandlingarna drog ut och ut. Till sist kom biskopen med ett kompromissförslag som antogs. Men då blev det sådan förvirring att det kom en reservation. Här anar vi något av splittringen. På det här området, ensam och tillsammans, är Kyrkan speciellt sårbar. Det var troligen bara en tillfällighet att det blev förvirring på just detta område, för det fanns andra områden som var lika brännande. Det var som om det tillspetsade sig på detta område. Det tillhör något av synodens svagheter att man låter världen bestämma dagsschemat.

En av Kyrkans stora utmaningar är att hon ofta glömmer bort det mer profetiska draget, att gå före, att förkunna, och att hon istället bara tar upp de problem som finns i världen och i kyrkan. Ändå får vi tro att Gud kan göra någonting positivt av det. Här hänger det också mycket på Maria, om människor kan inse att också ensamhet, vare sig den är frivillig eller påtvingad, egentligen är en idealisk väg till Gud och att vi aldrig är ensamma. På svenska har vi inte skillnaden mellan *solitude* och *loneliness* som man har på engelska och många andra språk. Det finns en positiv ensamhet likaväl som det finns ett negativt tillsammans. Detta tillhör de svåraste komplexen i samhället, i Kyrkan, i människors liv. Många är skadade på detta område, i alla fall i Västvärlden.

Individualismen tycks ha gått längre och längre. Familjen har kommit på undantag. Det har gått ännu hastigare i de mer traditionellt katolska länderna som Italien och Spanien, där antalet barn starkt minskar. Det är en mycket svår omställning. På familjekonferensen och kvinnokongressen såg man att det just var vissa EU-länder som var mest mot den Heliga Stolens delegation när det gällde familjefrågor och kvinnofrågor. Det glömde många bort i de EU-fientliga kretsarna i Sverige. De sade att EU var Kyrkans förlängda arm. Men i praktiken var det här som flera EU-delegationer visade mest motstånd. Det visste man inte alltid i dessa länder, men när det senare kom till pressens kännedom blev det väldigt rabalder, att det just var de länderna som motarbetade en mer familjevänlig politik. Här i Sverige är det ofta lättare för t.ex. en kvinna att ha halvtidsarbete och barntillsyn än i Italien, där det finns mycket starka krafter som motsätter sig en familjevänlig politik.

Så kommer vi in på Kyrkans samhällsansvar, som vi kan kalla Kyrkans moderliga uppgift för de små. Den katolska socialläran byggde tidigare mycket starkt på naturrättsliga resonemang, medan det under denne påve har blivit mer teologiska resonemang, mer evangeliskt. Här är det mycket den mänskliga värdigheten som står i centrum. Vad är människans värdighet? Synoden säger att vi får ge Gud till varandra. Vi är Guds avbild och vi kan genom att bara vara till förmedla Gud till varandra. Detta gör vi genom allt vad vi är och gör. Som samhällsvarelser är vi kallade att bygga upp ett samhälle som står i överensstämmelse med vår mänskliga värdighet.

Här har Maria i allra högsta grad något att tillföra genom att göra samhället till ett hem. Vi vågar kanske inte använda ordet folkhem, för det har lite blivit en floskel. Men i Marias ljus kan vi erbjuda människorna ett hem. Världen är vårt hem, där vi får ge Gud till varandra, där vi får dela med oss av oss själva och våra ägodelar.

De mänskliga rättigheterna är ett begrepp som är i var mans mun. Ändå är den mest fundamentala rättigheten, rätten till liv, mycket inskränkt. Fenomen som abort, eutanasi och självmord är mycket mer framträdande i den rika delen av världen än i den fattiga. Det verkar som om ju mer rikedom man får, desto svårare blir det att ge livet vidare. Det tillhör Kyrkans evangelisationsuppdrag att betona rätten till liv. Påven skrev en encyklika, *Evangelium vitae* (25 mars 1995). Intressant nog har det också uppstått olika ordensgemenskaper som betonar sin karism, att det finns en rätt till liv, att livet är ett under. Vi märker den utvecklingen mycket starkt i tonvikten på att det också tillhör Kyrkans evangelisatoriska uppdrag – dogmutvecklingen som man ibland talar om – att framhäva rätten till liv. Det har redan skett en accentförskjutning sedan Katekesen kom ut och *Evangelium vitae* publicerades. *Evangelium vitae* går lite längre när det gäller att gå emot dödsstraffet. Därför har man redan sagt att nästa upplaga av Katekesen kommer att ändras lite. Man har ibland förebrått Kyrkan att hon, som helt tar avstånd från abort, ändå i vissa fall kan godkänna dödsstraff. Men här har man ytterligare beskrivit de tillfällen där dödsstraff skulle kunna vara berättigade.

Det betyder inte att man som katolik inte är tvungen att vara helt och hållet emot dödsstraffet. Man kan alltid utifrån samvetsbetänkligheter gå ännu längre än till det minimum som Kyrkan alltid framställer. Man kan t.ex. inte säga att Eichmanns (1906-1962) avrättning var en dödssynd, för att uttrycka sig med Kyrkans terminologi. Man kan inte säga att alla dödsstraff per se skulle vara en svår synd. Det finns vissa extrema fall. Man kan jämföra med att man i hela Kyrkan har diskuterat tyrannmordet. Det har funnits olika uppfattningar, som t.ex. kom

upp i samband med attentatet mot Adolf Hitler (1889-1945). Claus von Stauffenberg (1907-1944)) var en troende katolik och lär ha rådfrågat en präst innan det misslyckade attentatet utfördes.

Vi har också frågan om det rättfärdiga kriget. Det fanns en stor teologisk diskussion om det redan på konciliet. Det märkliga är att kardinal Ottaviani (1890-1979), som tillhörde den mest konservativa falangen, var en av dem som mest tog avstånd från tanken på ett rättfärdigt krig. Diskussion finns också i fråga om självförsvar och självmord i vissa situationer, t.ex. vid tortyr, när man vet att man under tortyr kommer att avslöja vissa saker som sätter andra i fara. Sådana gränsfall är inte helt lätt att ta ställning till. Men i princip hävdar Kyrkan att rätten till liv är ovillkorlig.

Frågan har tillspetsat sig när det gäller abort. Det är något ont i sig. Man kan inte, som vissa har försökt, jämföra med tyrannmordet och säga att i den aktuella situationen är barnet en tyrann för kvinnan. Den tanken tar Kyrkan avstånd ifrån. Ett oskyldigt barn eller ett svårt sjukt barn har också rätt att födas. Likadant är det med eutanasi. Det är ett område som troligen kommer att bli mer och mer brännande i vårdsituationer. I Holland sägs det ha gått ganska långt i fråga om förnekelse av livets okränkbarhet och man talar där om rätt till en barmhärtig död. Ganska snart kan det bli en plikt. Någon tycker sig vara till besvär för samhället och sina anhöriga, och då är det så skönt med en spruta. Sådana frågor kommer antagligen upp mer och mer. Här är det en del av Kyrkans samhällsansvar att hävda rätten till liv med frimodighet. Det gäller naturligtvis också den stora nivåskillnaden mellan fattiga och rika länder. Också här märker man en snävare attityd. Här har den Heliga Stolen alltid hävdat mycket konsekvent att det måste bli en rättfärdig ekonomisk världsordning.

Här är Maria som *Regina Mundi*, världens drottning, den som binder ihop folk och raser. Vi ser konkret i våra församlingar att under hennes baner kan alla samlas. Många säger att till Oskarström älskar de att åka. Det gäller även dem som annars inte går så ofta i kyrkan. I Oskarström är det som i deras hemländer. Där går man i procession till Marias ära, medan de tycker att det i församlingslivet hemma ofta är lite svenskt och tråkigt. Då dras ibland vissa till frikyrkorna. Där är det lite trevligare, men där tröttnar de kanske också.

Då kommer vi in på den sista rubriken som handlar om delaktighet och medansvar. Det låter kanske lite svenskt och tråkigt. Men där sades åter att det är en glädje att verka i Kyrkan. Berit Bylund gjorde för en tid sedan en formulering där hon ville översätta påskglädjen till våra vanliga små församlingsförhållanden. Där är det kanske inte alltid så roligt, men där är det ändå möjligt att leva av påskens glädje. Vi får medvetet försöka att i Marias efterföljd sprida glädje och inte fastna i byråkrati och utredningar.

Här måste synodprocessen gå vidare, så att vi fördjupar det mer personliga, mystiska, marianska perspektivet. Risken är annars att man om hundra år säger, att det blev några utredningar, men sedan hände det inte mer. Det hänger på oss alla att det blir något mer, att det som är Kyrkans uppdrag i alla tider blir kött och blod genom oss, att vi i vårt personliga liv under Marias beskydd kan bli det hjärta, där hela Guds nåd och fullhet får rum och där det kan förmedlas till andra. Hela Kyrkan är kallad att vara som ett hjärta, som ett hem, där vi kan förmedla Guds nåd och kärlek till varandra.

Det innebär att vi på det personliga planet under Marias beskydd kan tränga in i Guds verklighet, så att den blir kött och blod i oss, så att vi tar emot Ordet och förvandlas av det och, som det heter i texten, lever som Maria i bönen vänskap med Gud. Egentligen syftar allt i Kyrkan till personens förvandling, till helighet, till gudsvänskap, till bön. Kyrkan är inte en opersonlig legion. Stalin (1879-1953) talade om påvens legioner. Men vi är inte en opersonlig grupp utan i Kyrkan finner vi vårt personliga gudsförhållande. Där fördjupas det. Här har också Maria en mycket viktig funktion.

Vi skulle kunna dela upp synodsprocessen, i den allmänna och den personliga processen. Kyrkan i Sverige kan bli ett hem, som med Maria som förebild kan förmedla något av Guds kärlek och värme på de olika nivåer vi har sett på. Men i sista hand måste processen ta gestalt i mig. Det har helgonen alltid sagt. All världens olyckor beror på att jag inte är helig. Allt elände, all synd är mitt fel. Därför måste jag omvända mig. Därför måste jag gå trons pilgrimsfärd, där Maria går före oss.

Därför betyder det så oerhört mycket hur man ser på Kyrkan, om hon är vårt hem, där vi tar emot Guds nåd under Marias moderliga hjälp eller om det bara är en hård, kall organisation, vilket en del tycker. De har inte upptäckt det mariala, vad Kyrkan egentligen är, att hon har ett hjärta. Det tillhör vår evangeliserande uppgift att förmedla detta.

Jag vill peka på ett lysande exempel på hur detta kan gå till. Det är också ett lysande exempel på inkulturation. När man i Malmö skulle upprätta en ny församling i Rosengård, ville man kalla den S:ta Marias församling. Då ville man från Svenska kyrkans sida att de skulle komma med ett annat namn, för de hade också en S:ta Marias församling och det skulle lätt kunna bli förväxling. Då beslöt man kalla församlingen för Maria i Rosengård. Det namnet anknyter till Mariatraditionen i svensk litteratur. Viktor Rydberg (1828-1895) har skrivit en dikt som heter Maria i Rosengård. Det är också ett motiv i konsten, där Maria sitter omgiven av en mängd rosor. Kyrkoherden tonsatte denna dikt till invigningen, fast det kanske inte fanns en enda församlingsbo som visste vem Viktor Rydberg var. Ändå anknöt han till dikten.

Marias kvardröjande i Sverige efter reformationen var just i diktens, konstens och naturens värld. Ur kyrkorna drevs hon ut, men hon dröjde sig kvar i marginalen. Det finns många svenska diktare, som annars inte var direkt kyrkliga, som har skrivit om Maria. I konstens värld och i naturens värld fanns hon med bland nyckelpigor och i örtagården. Man har gett ut en bok om alla blommor och insekter som bär Marias namn. Maria dröjde sig kvar i sfären av naturmystik, som anses vara så typiskt svensk. Få länder har så många psalmer som handlar om naturen, om fjällbäckar och myrar. De som kommer till Sverige brukar tycka att det är lite underligt att man sjunger om den blomstertid nu kommer. Men det är ofta de psalmerna som är mest älskade. Det kanske brister lite i dogmatisk stringens, men det är mycket svenskt. Det är alltså på det här området som Maria har blivit kvar i Sverige.

Man anknöt till detta synsätt, när man upprättade församlingen i Rosengård, som var en församling där det nästan inte fanns några infödda alls utan var ett invandrarghetto. Detta sterila område fick en mor i Maria. Det skulle man kunna utveckla ännu mer och ordna ljusprocessioner bland höghusen. Det gäller att hitta ett språk och ett uttryckssätt som passar. Det är inte lätt alltid, men ibland går det att hitta en sträng som slår an.

Som någon sade har den Katolska Kyrkan inte blivit riktigt inkultiverad i Sverige förrän vi börjar få katolska djurskyddsföreningar som man har i England. I *Catholic Times* finner man en mängd sådana föreningar. De hade djurskyddsföreningar i England innan de började med Kyrkans barnarbete! Men ändå ligger det något i att djurvännerna också har en plats i Kyrkan. När jag var i Estland, var ledaren för Estlands vegetarianer en mycket trofast katolik.

Vad har nu Maria med detta att göra? Faktum är att hon i Sverige dröjde sig kvar i den del av det svenska folkkyrkan som berörde diktens, konstens och naturens värld. Det gör att det på detta område finns en slags förståelse för Maria, men inte hos de strikta protestanterna. För dem är hon ofta ett rött skynke. Men hos de andra svenskarna finns det en liten sträng som slår an. I olika länder öppnade man en konstutställning med bara Mariakonst som gick runt. Det är någonting som talar till vanliga svenskar som säger sig inte vara religiösa. De skulle kanske aldrig ha ett krucifix på väggen men däremot en Mariaikon eller Mariabild. Man kan naturligtvis säga att det bara är känslsamhet, men det är på en sådan *praeparatio evangelica* Kyrkan alltid har byggt i sitt evangelisationsarbete. Det finns vissa strängar man kan slå an. Man kan använda Viktor Rydbergs dikt i en typisk invandrarförsamling i Malmö, som procentuellt sett sägs vara Nordens mest katolska stad. Om inte även de katoliker som är i marginalen helt har försvunnit, så har det mycket med Maria att göra.

I nästa föredrag skall vi se lite mer på hur vi själva genom Maria går vidare på trons, bönen och helighetens väg i den postsynodala situationen. Därför får vi fira majmånaden på det sättet. På svenska är Maj ett flicknamn som också har med Maria att göra. På engelska kan man också heta April. Vi tror att majmånadens devotion skulle kunna få sin plats också i Sverige.

Då ber vi till sist om Marias hjälp:

Heliga Maria, Guds Moder, hjälp din Kyrka att bli vad hon är, att allt mer och mer öppna sig för Andens röst genom din förmedling. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

FÖREDRAG II

Jag vet, att i Nasaret levde du mycket fattigt, Jungfru full av nåd, du ville

ingenting annat; inga hänryckningar, under, extaser förskönade ditt liv, o du de utvaldas Drottning! De smås antal är stort här på jorden och de kan, utan att bäva, se upp till dig; Det är längs den vanliga vägen som du, oförlitneliga Moder, vill gå för att leda dem mot himmelen!

(ur dikten "Varför jag älskar dig, o Maria")

Denna text av Thérèse av Jesusbarnet (1873-1897) kan ge oss en liten glimt av Marias inre liv, hennes öppenhet för Gud i det vanliga livet, på de enkla vanliga vägarna. Det är där Maria kan hjälpa oss mest. Hon som levde ett så alldagligt liv i Nasaret kunde ändå i allting ta emot Gud. Marias stora uppgift i det kristna livet är att visa oss vad det är att leva i tro, kärlek, hopp och bön. Vi behöver en modell för att se klart och tydligt vad det är att ta emot Jesus Kristus och ta emot honom så mycket att vi förvandlas av det vi tar emot. Här är Maria alltid den stora förebilden.

Kardinal Meisner har karakteriserat Marias bön med de tre latinska orden *ecce*, *fiat* och *magnificat*. *Ecce* pekar på "se, här är jag", en beredvillighet att omedelbart ta emot Gud, när han kommer in i vårt liv. Vi har egentligen ingen riktigt bra svensk motsvarighet till ordet *ecce*. *Ecco* säger man på italienska och *voilà* eller *voici* på franska. Man säger inte: "vänta lite, jag måste bli färdig först". utan omedelbart, beredvilligt lämnar man allt. När Thérèse av Jesusbarnet hörde klockan ringa till bön när hon satt och skrev, slutande hon mitt i bokstaven. Vi vill åtminstone avsluta bokstaven, om inte hela ordet. Men när klockan ringer, är det Gud som kallar. Omedelbart får vi släppa allt och ta emot Gud.

Det andra steget är *fiat*, "må det ske med mig som du har sagt". Det är en fundamental bejakelse av hela Guds verklighet, av det han vill med mig. Bönens och hela det kristna livets grundval är egentligen att säga ja och amen till Gud, *fiat*, även om vi inte begriper ett dyft. Då fortsätter det i lovsång, *magnificat*. *Ecce*, *fiat* och *magnificat* glider in i vartannat,. När vi öppnar oss för Gud, går allt av sig självt. Då blir det redan lovsång när vi tar emot och bejakar hans vilja.

Det ser vi illustrerat i Marias obefläckade avlelse, som i vår liturgi firas den 8 december som Jungfru Marias utkorelse och fullkomliga renhet. Beteckningen den obefläckade avlelsen missförstås dock på svenska av nästan alla som inte är katoliker. Man tror att det handlar om Jesu jungfruliga födelse: Men det innebär istället att Maria är fri från arvsynnen. Från det första ögonblicket av sin existens är hon befriad från arvsynnen, som ofta är som en hinna

eller ett pansar som gör att Gud inte tränger in. Hans kärlek kan då inte tränga in, utan vi stöter bort den.

Det är vår stora svårighet att vi till skillnad från Maria inte har den totala öppenheten och sårbarheten för nåden. Men ändå är vi kallade att efterfölja Maria också i detta. Det märkliga är att även om den obefläckade avlelsen är ett privilegium som hon har fått men som ingen annan har fått, är vi kallade att efterfölja henne. Vi är även kallade att efterfölja Jesus Kristus som är både sann Gud och sann människa, och det är ännu omöjligare.

Men däri ligger evangeliets dynamik att vi är kallade till mer än det vi kan åstadkomma. Det främsta budet i kristendomen: ”du skall älska Herren din Gud av hela ditt hjärta och hela din själ”, kan ingen uppfylla. Själva mystiken innebär att vi är kallade till mer än vi någonsin kan göra, till en bön som är högre än vad vi någonsin kan tillgodogöra oss. I Maria blir denna insikt lite mer tillgänglig och illustrerad för oss. Men vi måste veta att vi aldrig kan uppnå målet, att det alltid är större än det vi når fram till.

Det är inte något som frustrerar oss utan befriar oss, för vi har präglats av prestationsmönstret: jag skall klara av det. Jag skall efterlikna Maria bättre. Jag skall överträffa Maria. Vi säger naturligtvis inte så, men detta mönster finns mycket djupt i oss genom arvsyndens. Därför behöver vi ett ideal, ett mål som är större än vi. I Maria märker vi en slags atmosfär, säger Gerald Manley Hopkins (1844-1889), den store konvertiten och jesuiten, som efter sin död upptäcktes som en av Storbritanniens största poeter, Första gången jag hörde talas om honom var inte i kyrkliga sammanhang, utan när jag läste engelsk litteratur på universitetet i Lund. I ett helt sekulärt sammanhang är han känd och uppskattad. Han har en mycket vacker och kort Mariabön: *be thou my atmosphere*, var du min atmosfär. Maria är liksom den atmosfär, den miljö där vi möter Jesus.

Vi kan tänka på de ikoner där Maria är liksom ihålig och Jesus strålar fram i hennes inre. Maria är som en monstrans där vi ser Jesus. Hon är atmosfären, där vi möter Jesus. Hon förtydligar honom. Vår bön sker alltid i en atmosfär. Det är mycket Maria som skapar denna atmosfär i Kyrkan och i de troendes hjärtan, för att anknyta till den tidigare nämnda hemkänslan, den moderliga värmen, beskyddet, gemenskapen, som det kristna folket alltid anat.

Faktiskt skulle vi kunna säga att efter reformationen är Maria kvar i en viss atmosfär. När hon inte fick vara kvar i kyrkan gick hon över ängarna som Karlfeldt (1864-1931) säger. Blommorna sjunger hennes lov. Nyckelpigorna är hennes små tjänarinnor. Marias atmosfär betyder något för vår bön. Får vi inte be i kyrkorna kan vi be i naturen.

Vi är kallade till ständig bön. Och det är ett av de bud i kristendomen som är omöjligt att uppfylla. Allt är egentligen större än det vi kan göra. Men ändå är vi kallade att sträva, längta och hoppas. Det är här Maria uppmuntrar oss att gå vidare, att inte nöja oss med det vi kan åstadkomma och uppnå utan öppna oss för hela Guds mysterium.

Maria har en särskild relation till Treenigheten. Därför säger konciliet om henne: ”Jungfru Maria utmärks med den högsta uppgiften och värdigheten att vara Guds Sons Moder och

därmed Faderns mest älskade dotter och den Helige Andes helgedom”. Det är något unikt, ett privilegium. Men just därför är hon Kyrkans urbild. Vi kan alla längta och sträva efter det som är hennes privilegium. På något sätt tror vi att vi får del av det. Det är det vi väntar på himlen. Där måste varje själ som kommer in vara obefläckad. Inget orent kan komma in i himlen. I skärselden blir det en djupgående rening som gör att vi blir obefläckade. Allt vad synd heter tas bort.

Marias relation till Treenigheten är menad för oss att dela. Bara det högsta är gott nog. Ofta är det genom den här atmosfären och miljön som Maria skapar en slags hemkänsla, en värme, en glöd, eller som en ung flicka som var konferencier på festen efter synoden helt spontant sade: ”Ja, den katolska tron är vår stolthet”. Hade biskopen eller de andra sagt det, skulle det inte ha gjort samma verkan. Då skulle de protestantiska delegaterna kanske ha skruvat besvärat på sig. Men när en ung flicka i kortkort kjol säger det från estraden gör det intryck. En slags självklarhet i tron, kan Maria förmedla. Det är inget konstigt. Det är en atmosfär av självklar upplyst tro mitt i det vanliga och vardagliga.

Det är en atmosfär vi skulle kunna kalla ödmjukhet, för ödmjukhet och stolthet är egentligen synonymmer i kristen tro, en äkta stolthet över Guds välgärningar, över tron, över Kyrkan och Maria. Det är inte oss själva vi är stolta över, utan det är över Guds nåd och gåva. Det är en självklarhet i Marias sällskap att vi har tillgång till hela den treeniga skatten, att det är möjligt att leva i ständig bön, i fullkomlig kärlek.

Även om vi inte uppnår målet, presterar det, motsvarar förväntningarna, så är vi på väg. *Homo viator* säger den klassiska skolastiken. Människan är en resande. Vi är på resa mot målet. Målet finns med från början genom vårt dop. Där har vi fått allt. Det är en slags självklarhet. Vi kan tänka på orden *ecce, fiat, magnificat*. I Marias mun låter det helt självklart och vi får del i denna självklarhet, så vi behöver inte alltid känna efter om vår bön är en äkta bön och om vi säger *ecce, fiat* och har assimilerat det till fullo. Vi behöver inte hela tiden tänka efter och känna efter. En av vår tids stora frestelser är att göra det. Här kan Maria befria oss i vår tid och i vårt samhälle från det eviga temperaturtagandet på vår egen andlighet, något många människor kämpar med. De frågar sig om deras tro är äkta, om de har en autentisk bön och om de kan gå i kyrkan trots att de inte känner sig fromma. Då säger Kyrkan att det inte spelar någon roll. Söndagsbudet gäller. Både stora och små syndare skall in i kyrkan. Ingen frågar efter hur människorna känner sig.

I Helsingborg fanns det en mycket bestämd men ändå älskad syster på botandakterna. Ibland stod några killar i den svåra åldern längst bak i kyrkan. Hon sade till dem: ”In i biktstolen!” De lydde. Det spelar ingen roll hur vi känner oss. Det finns en helig självklarhet, det moderliga draget, som Maria kan hjälpa oss att se. Den bestämda systemen var också mycket moderlig. Hon hade en fast hand, men även ett moderligt hjärta. Människor märker om den fasta handen och det moderliga hjärtat finns. Barn och ungdomar tycker inte om den slapphet som ofta finns. Det skall vara raka puckar. Det kan Maria hjälpa oss med. Här är det *ecce, fiat* och *magnificat* som gäller. Hur vi uppfattar läget, hur vi känner det, vad det säger oss, vad det ger oss, vad vi får ut av det, spelar egentligen ingen roll. Allt det svammel som folk börjar bli trötta på, kan Maria motverka genom sina raka linjer, genom sin moderliga attityd. Det får vi kalla ödmjukhet.

Den obefläckade avlelsen ger Maria en stolthet och en ödmjukhet, en självklarhet som vi också får del av i vår bön. Här kan vi citera den heliga Birgitta (1303-1373) som hör Maria säga till henne: ”Jag hade tre ting som behagade min Son. För det första en så stor ödmjukhet att ingen skapad varelse, varken ängel eller människa var ödmjukare än jag. För det andra lydnad, ty jag vinnlade mig om att lyda min Son i allt. För det tredje en mycket stor kärlek, därför är jag trefaldigt hedrad av min Son”. Dessa ting karakteriserar mycket tydligt Marias inre hållning inför Gud. Det handlar inte om någon hymlande ödmjukhet.

Vi kan naturligtvis inte yttra oss på samma sätt som Maria, som har en mycket stor ödmjukhet. I ödmjukheten finns också en lydnad, en lyhördhet och ett lyssnande som är bönen grundhållning, något vi ser vid bebådelsen. Det gäller att lyssna, så att vi genast kan lyda, och allt detta måste vara besjälade av kärleken. Kärleken skapar en ödmjukhet och en lyssnande attityd. Det är främst så vi lever i tron, i bönen, då vi lyssnar till minsta lilla skiftning i Guds röst, så att vi uppfattar signalerna, impulserna.

Johannes av Korset (1542-1591) definierar den obefläckade avlelsen genom att säga att Maria aldrig motsatte sig någon av den Helige Andes impulser. Vi får ständigt impulser från den Helige Ande. I samvetets djup talar Gud ständigt. Men oftast är vi inte lyhörda. Ofta upptäcker vi Guds röst efteråt. Jag visste vad jag skulle ha gjort eller sagt men gjorde det inte, eller vad jag inte borde ha sagt och gjort men gjorde det ändå.

Här kan vi öva upp lyhördheten för Anden i Marias atmosfär och med Marias hjälp. Det gör vi när vi ber rosenkransen, Angelus och andra Mariaböner. Vi ber för att träda in i hennes hjärta för att med hennes ord och i hennes miljö och atmosfär gå till Jesus Kristus. Vi vill svepa oss i hennes mantel och dölja oss i hennes hjärta. Alla de vackra och fromma uttrycken talar om en konkret, alldaglig verklighet. Vi ber till Maria i vardagen. Rosenkransen är ofta en vardagsbön. Man kan sitta och be sin rosenkrans på bussen. Det finns fler än vi anar som gör det och har en rosenkransring. Vi får ansluta oss till hennes bön mellan potatisskalningen och oxsteken. Vi kan be ett *Memorare*, ”Påminn dig, milda Jungfru Maria, att det aldrig någonsin har blivit hört, att någon som tagit sin tillflykt till dig och anropat din förbön har blivit övergiven”.

De klassiska Mariabönerna är ofta anpassade efter ett hektiskt byggnadsarbete, för att anknyta till dagens situation här i klostret eller för stiftets situation med det uppbyggnadsarbete som måste ske med kapellförsamlingar och det utredningsarbete som måste genomföras av Marias närvaro. Annars kan det bli en substansförlust i vårt klosterliv och i Kyrkans liv. Vi märker ofta i vårt personliga liv, i ordenslivet, församlingens liv och Kyrkans liv om Marias närvaro fattas. Då blir det något annat som tar överhanden: det funktionalistiska, det byråkratiska. Kanske vi skulle kunna säga att en av anledningarna till att inte kvinnor kan bli präster är att då skulle funktionalismen, byråkratin definitivt segra.

Men vi tror att Maria är starkare och att hon dyker upp när hon ibland är som minst efterfrågad, i Mariauppenbarelserna. Vi ser att var hon än dyker upp, är det ofta när hon är minst efterfrågad, när hon verkligen behövs, när man glömmer bort henne. Vi kan tänka på de klassiska är uppenbarelsen i Guadalupe, när Spanien erövrade Sydamerika. När man försummar hennes atmosfär, det hon står för, brukar hon göra sig påmind på olika sätt. I vår tid handlar det ofta om det byråkratiska, utredningarna och en viss substansförlust i

trosinnehållet. Det blir då mer en slags känsla och man fastnar i vissa frågor. Man glömmer bort helheten och då försvagas bönen.

Det viktiga är framför allt att man verkligen söker Guds ansikte. Här står Maria som förebild och urbild för hela Kyrkan för att lära oss bönen vänskap med hennes Son, tillbedjan av Faderns härlighet och öppenhet för Andens impulser. Egentligen får alla aspekter av bönelivet sin underbara ikon i Jungfru Maria. När ni går på en ikonutställning med Mariaavbildningar kan ni tänka på vilken del av ert böneliv hon kan hjälpa er med. Vi har Maria som den barmhärtiga, moderliga, men också som den lite stränga, den starka kvinna som kämpar mot synden, mot tyranniet, mot förtrycket. Maria har ett mycket stort spektrum. Det ser vi återspeglat i bönen hållning. *Ecce, fiat, magnificat* kan vi se på otaliga sätt och i otaliga former.

Vi får se på Maria som vår syster, som man brukar göra i Karmels tradition. Hon är naturligtvis Moder, både Guds och vår Moder. Därför kan vi vara bröder och systrar i Jesus Kristus - han hade ju inga andra syskon - eftersom Maria är både hans och vår Mor. Det är något av realismen i den kristna tron hon står som garant för, att det verkligen är en realitet. Ideologier har inga mödrar. Så uttrycker Karl Rahner (1904-1984) det. När kristendomen riskerar att bli ideologi slår Maria näven i bordet. När den frestelsen dyker upp i skilda gestalter - också det byråkratiska, utredningarna, kommissionerna, mötena, sammankomsterna är något av en frestelse - då kallar Maria oss till omvändelse. Maria har, som redan kyrkofäderna säger, ensam krossat alla heresier. Genom sin blotta existens förkunnar hon att Gud har antagit kött genom henne. Man kan inte gå förbi henne, för då går man förbi kärnan i hela kristendomen.

Man berättar en historia från Italien om två vänner, Don Camillo och Peppone, en kyrkoherde och en kommunistisk borgmästare, som diskuterade om Guds existens. De diskuterade hit och dit. Till slut sade kyrkoherden: ”Men om inte Gud finns, så finns i alla fall Guds Moder”. Då fick han rätt och kommunisten tystnade. Guds Moder finns. Det kanske är det sista argument vi drar till när vi ställs mot väggen.

I Maria garanteras inkarnationens realism, att Gud verkligen har blivit människa. Därför är hon också vår och Kyrkans Moder, bönen Moder. Hon hjälper oss att själva träda in i det förhållande hon hade till Gud. Det som var hennes unika gåva öppnar hon för oss. Naturligtvis förblir det hennes unika bönerelation, men hon vill till varje pris lära oss, undervisa oss. I den nya Katekesen skildras Maria på flera olika ställen. Också här följer man det klassiska schemat, att man inte har något direkt huvudkapitel om Maria, men hon smyger sig in, när man talar om Jesus Kristus, om den Helige Ande och Kyrkan och också när man talar om bönen. Det ligger i Marias natur att hon inte vill ha ett eget kapitel, en egen rubrik, en egen utredning, utan hon vill smyga sig in och prägla atmosfären i varje kapitel. Hon vill ha en liten accent, precis som i Completoriet. När det är slut sjunger vi Salve Regina. På Sankt Davidsgården i Rättvik hade de först Completorium men ingen Mariahymn. Då blir det lite kallt över det hela. Det är helt enkelt inte Completorium, inte komplett och fullbordat. Det är Marias stora uppgift att fullborda. Maria märks ibland mer när hon fattas. Hon vill inte stå i centrum. Hon vill inte att vi kommer in till Completorium och kastar oss ner för henne. Men när hon inte är med, blir också vårt förhållande till Kristus lite annorlunda, en lite kyligare distans. Kanske formerna, ritualen är perfekta, men det är något som fattas.

Biskop Brandenburg (1923-2009), som var mycket försiktig i sina ekumeniska uttalanden, sade en gång något som var mycket sant och samtidigt ganska tragiskt. Han sade att i Svenska kyrkan är gudstjänsterna mycket väl planerade. Allt fungerar perfekt. Hos oss är det inte så utan ofta lite virrigt. Men det finns en värme hos oss som inte finns där. Det är inte något man direkt kan definiera, men här finns något annat. Det finns inte någon perfekt organisation. Icke-katoliker tror ofta att de katolska gudstjänsterna är perfekta in i detalj, men så är det ofta inte. Som exempel kan vi nämna vad Johannes XXIII (1881-1963) var med om. På ålderns höst hade han magproblem och under någon högtidlig gudstjänst i Peterskyrkan måste han gå på toaletten. Då kallade han på ceremonimästaren, berättar man, och han ordnade en procession, där alla gick ut högtidligt till sakristian. Det skedde inte efter de liturgiska reglerna utan efter naturens krav. Antagligen var det ingen som direkt märkte det. Jag har svårt att tänka mig att man skulle göra något sådant i Svenska kyrkan! Det betyder naturligtvis inte att vi skall slarva, men hos oss präglar den marianska, moderliga, diskreta närvaron allt i Kyrkan. Samtidigt finns det en frestelse att ställa henne åt sidan, något vi också ser genom hela kyrkohistorien.

En av de mest subtila frestelserna är dock att ställa Maria alltför mycket i centrum. Då är det inte Maria som den ringa tjänarinnan utan någonting annat. Man brukar säga i ekumeniska samtalsgrupper att bland det värsta som kan hända är när någon katolik reser sig och säger sig tycka mer om Maria än om Jesus. Då är det ett missförstånd. Sådant vill vi inte att våra protestantiska bröder och systrar skall få höra. Det är helt enkelt inte Kyrkans tro. Det finns en Mariavördnad, en *hyperdulia*. Man har ett speciellt ord. Tillbedjan tillkommer endast Gud. Helgonen får sin kult och Maria får sin kult, *hyperdulia*, som är ett litet steg högre. Men Maris främsta uppgift är att hjälpa oss att hitta vår djupa gudsrelation.

I Katekesen heter det: ”*Fiat* är den kristna bönen, att helt och hållet vara till för honom eftersom han är till helt och hållet för oss”. Det är ett mycket starkt uttryck som vi måste förstå rätt. Gud är till helt och hållet för oss. Naturligtvis är Gud oberoende av oss. Han står över oss. Men i och med att han blir människa, är han till helt och hållet för oss. Därför väntar han att vi svarar med samma mynt, att vi helt och hållet är till för honom. Det är det som *fiat* betyder. Genom denna sin bön och sin tro medverkar Maria till att ”fullgöra Faderns nådiga rådslut” som det heter i Katekesen. Gud gör sig på något sätt beroende av Marias medverkan. Han vill frälsa, men han vill också att vi medverkar. Frälsningen är inte bara att bli frälst utan att låta sig bli medfrälsare. Det ser vi allra tydligast i Maria. Det är därför vi måste be och det är därför vi måste älska.

Det finns något som vi själva gör, naturligtvis med nådens hjälp. Det finns ett kristet liv, en livsföring, en etik, ett sätt att vara kristen. Frestelsen finns i vår tid att vilja känna för det man gör, men vi får göra saker som vi egentligen inte tycker så mycket om att göra och avstå från annat som vi tycker om att göra. Det innebär att vi inordnar jaget i Kyrkans liv. Gud kommer först. Att Gud vill det som jag skall göra räcker. Därför krävs vår bön för allt vad vi gör. Jag gör egentligen ingenting bara för att göra det, utan jag gör det för att höja världen upp till Gud, för att delta i frälsningsverket. Min bön är ständig eller så är den inte alls. Redan den helige Antonius (251-356) sade, att antingen ber man alltid eller aldrig.

Det finns olika sätt att be. Här är också *ecce, fiat* och *magnificat* vägledande. I köket kan vi be medan vi arbetar. Man säger ibland att det är idealiskt med köksarbete och annat praktiskt

arbete för då lämnar man tankarna fria. Så är det inte alltid, men hjärtat är fritt. Hjärtat kan alltid säga *ecce*. Det kan vi göra även när vi jobbar med bokföring. Maria hjälper oss att i vardagens sysslor hitta det sätt att be som är lämpat. Vi blir helt enkelt hemma i vårt vardagliga liv. Maria hjälper oss att hitta vilken accent *ecce, fiat* eller *magnificat* vi skall använda. Då lyfter vi upp hela världen till Gud och deltar i frälsningsverket.

Maria ber i tro och frambär böner, säger Katekesen. I Kana och vid korsets fot blir Maria bönhörd. Både i fest, på bröllopfesten i Kana, och vid korstes fot blir hon bönhörd. Vi får tro att vi också blir bönhörda. Gud hör vår bön. Här kan vi märka en viss glidning i språkbruket. När man talar om bönhörelse, tänker man ofta att man omedelbart vill ha det man ber om. När man ber om en sak, tänker man ofta mer på saken än på Gud. Det är tragiskt att vissa ord har förlorat sin ursprungliga innebörd. Egentligen betyder bönhörelse att Gud hör vad vi säger, att han tar emot, att han accepterar. Men vi vill liksom ha ett kvitto på att Gud har hört vår bön, att han besvarar den genom att ge oss det vi önskar. Vi har då reducerat bönen till konkreta, påtagliga ting.

Maria såg naturligtvis att vattnet blev vin, men det djupaste var relationen mellan Maria och Jesus. Vi får tro att Gud hör vår bön, att han besvarar den, men att den inte alltid resulterar i vin utan ibland i vatten, nådens vatten. En av de klassiska invändningarna mot bönen, av icke-kristna men också av kristna, är att Gud inte hör bön. Det gör han, men han hör den inte på våra villkor utan på sina villkor. Vi får alltid den Helige Andes vatten, den Helige Andes gåva. Vi får egentligen mer än vad vi ber om. Vi får Gud själv. Vi kan alltid vara säkra på att vi får Gud själv. Men ofta är det något annat vi vill ha. Tragiken är att Gud i sin nakenhet inte alltid intresserar oss. Här kan Maria milt men bestämt fösa in oss i biktstolen igen. Vi hakar ständigt upp oss och fastnar. Vi vill ha något och inte någon. Vi vill utnyttja. Vi vill pressa ut. Då har Maria en förunderlig förmåga att återföra oss till ordningen.

Avslutningsvis skulle vi kunna säga att på de här två nivåer vi har talat om - Maria som hjärtat i Kyrkan, hon som gör den till ett hem, och den inre Maria som formar vår bön och gör vårt hjärta till Guds hem - är något av Kyrkans stora uppgift i dessa postsynodala tider att gå vidare med och så fördjupa det som har lagts fram för att det skall bära frukt. Här är Maria något av ledstjärna och den som kan hjälpa oss att gå vidare, så att det inte bara blir några fina och intressanta utredningar, utan att vi upptäcker hur mycket det är som står på spel. Allting står på spel, både i vårt personliga liv, i Kyrkans och stiftets liv. Vi har ett medansvar för att Gud inte blir bortglömd. Och vi har en identitet genom Maria i Jesus Kristus. Identiteten ligger mer i honom än i oss själva, men Maria förmedlar den. Vi har det kristna livets källor: Ordet och Sakramenten som Maria hjälper oss att ta emot med sitt villiga hjärta.

Då kan vi vittna om tron här och nu. Det är möjligt. Jag talade just med en ung man, som berättade för sina kompisar att han skulle bli munk. Vissa tycker att det är fint. Andra förstår det inte. Det är Kyrkans samhällsansvar att göra Gud närvarande med hela det glada budskapet och då oavkortat, också de saker som är svåra. De ligger ofta på ett plan som handlar om ensamhet och tillsammans. Där kommer ofta svårigheterna. Det är inte tron på en treenig Gud som folk blir rasande på, utan det gäller samboförhållande och liknande ting. Här behövs Maria mycket tydligt för att det ideal som vi har i renheten, kyskheten, skall framstå som en glädje. Delaktighet och medansvar ger glädje. Marias uppgift är att knyta ihop hela detta spektrum i vårt hjärta, så att vi bidrar till att Kyrkan får fotfäste.

Det kom ut en bok nyligen om Katolska Kyrkans historia från 1870-1929 som heter "Världsvid men främmande". Maria kan hjälpa oss att göra Kyrkan lika världsvid, men hemma. Om vi kan ge ut en bok om Katolska Kyrkans historia från 1999 och framåt kanske den får heta "Världsvid men hemma". Då är det Maria som kan hjälpa oss att göra det och då anknyta till den marianska marginal där Maria finns kvar, Maria i Rosen gård. Sådant förstås och tas emot. Vi behöver inte vara rädda för Maria.

Vi avslutar med en bön till Maria.

Hell dig, Maria, full av nåd. Herren är med dig. Välsignad är du bland kvinnor och välsignad är din livsfrukt, Jesus. Heliga Maria, Guds Moder, be för oss syndare nu och i vår dödsstund. Amen. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.